

STUDENTLER TOPARLARINDA TRENIN'DI SHÓLKEMLESTIRIW QAĞIYDALARI HÁM PSIXOLOG-TRENERDÍN SHESHENLIK SHEBERLIGI

Turemuratova Aziza Begibaevna

Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti assistenti.

Azizaturemuratova85@gmail.com

Jaqsilikova Kamila Abat qizi

Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti studenti.

Mamutova Gulbanu Asen qizi

Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti studenti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15232030>

Annotatsiya. *Bul izertlewde psixolog trenerlerdiń sheshenlik sheberligi hám studentler menen kolloborativ (birge islesiw) jaǵdayında toparǵa múnásibetleri haqqında maǵlıwmatlar beriledi. Psixolog trenerdiń qábiletleri, psixologiyalıq trenin'lerdi shólkemlestiriwde qaǵıydalarga ámel etiw, oqıwshılar jámáátine qanday múnásibette bolıwı haqqında tolıq izertlewde aytıp ótilgen. Usı izertlewimizdiń tiykarǵı maqsat hám wazıypalarınan biri bul psixolog trenerlerdiń tájiriybesin asırıw menen bir qatarda studentler jámáátine psixologiyalıq trenin' ótkeriwde zamanagóy baǵdarlamalardan paydalanıwdı usınıs etemiz. Psixolog-trenerler usı izertlewde kórsetilgen qaǵıydalarga ámel qılsa, álbette trenin' hámme ushın nátiyjeli boladı degen pikirdemiz.*

Tayanış sózler: *Psixolog-trener, sheshenlik sheberligi, psixologik jandasıwlar, psixologiyalıq-pedagogikalıq izertlewler, kollaboraciyalıq bilimlendiriw, psixologiyalıq trenin', studentler jámáátı, psixologiyalıq maǵlıwmatlar.*

TALABALAR GURUHLARIDA TRENINGNI TASHKIL ETISH QOIDALARI VA PSIXOLOG-TRENERNING NOTIQLIK MAHORATI

Annotatsiya. *Ushbu tadqiqotda biz psixolog trenerlarning notiqlik mahorati va talabalar bilan kolloborativ (hamkorlik) holatda guruhga munosabatlari haqida ma'lumotlar beriladi. Psixolog trenerning qobiliyatlari, psixologik treninglarni tashkil etishda qoidalarga amal qilishlari, talabalar jamoasiga qanday munosabatda bo'lishlari haqida batafsil tadqiqotda aytib o'tilgan. Ushbu tadqiqotimizni asosiy maqsad va vazifalaridan biri bu psixolog trenerlarning tajribasini oshirish bilan bir qatorda talabalar jamoasiga psixologik trening olib borishda zamonaviy dasturlardan foydalanishni tavsiya qilamiz. Psixolog-trenerlar ushbu tadqiqotda ko'rsatilgan qoidalarga amal qilsa albatta trening hamma uchun samarali bo'ladi degan fikrdamiz.*

Kalit so'zlar: Psixolog-trener, notiqlik mahorati, psixologik yondashuvlar, psixologik-pedagogik tadqiqotlar, kolloborativ ta'lim, psixologik trening, talabalar jamoasi, psixologik ma'lumotlar.

ПРАВИЛА ОРГАНИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ В СТУДЕНЧЕСКИХ ГРУППАХ И ОРАТОРСКОМУ МАСТЕРСТВУ ПСИХОЛОГА-ТРЕНЕРА

Аннотация. В данном исследовании мы предоставляем информацию о навыках публичных выступлений преподавателей психологии и их групповых взаимоотношениях в ситуации сотрудничества (кооператива) со студентами. В исследовании подробно описываются навыки психологического тренера, правила, которым он следует при организации психологического обучения, а также то, как он взаимодействует с учащимися. Одной из основных целей и задач данного исследования является повышение опыта психологических тренеров, а также рекомендация использования современных программ при проведении психологических тренингов для студенческой среды. Мы считаем, что если психологи-тренеры будут следовать правилам, изложенным в данном исследовании, обучение будет эффективным для всех.

Ключевые слова: Психолог-тренер, навыки публичных выступлений, психологические подходы, психолого-педагогические исследования, совместное обучение, психологический тренинг, студенческий коллектив, психологические данные.

Kirisiw

Psixolog-trenerler kópshilik aldında sóylew qábiletleri psixologiya bagdarı ushin júdá áhmiyetli, sebebi olar quramalı psixologiyalıq túsiniqlerdi nátiyjeli baylanıstıra alıwı, pikir-talaslarđı jeńillestire alıwı hám túrli auditoriyalar menen pikir alısıwı kerek. Psixologiya boyınsha trenerlerdiń sheshenlik sheberligi (óneri) psixologiyalıq teoriyalar, izertlewler hám ámeliyatlardı ápiwayı, túsiniqli sózler menen túsindire alıwı kerek boladı. Bul, ásirese, psixologiyalıq trenin' penen tanıs emes tamashagóyler ushın júdá áhmiyetli. Túsindiriwlerdiń qısqa hám mazmunlı bolıwı tınlawshılardıń itibarın tartıwǵa járdem beredi hám tiykarǵı xabarlardıń saqlanıwın támiyinleydi. Trener sorawlar, talqılawlar yamasa shinigiwlar arqalı tınlawshılardıń qatnasıwın xoshametlewi kerek. Bul tek ǵana itibarlardı tartıp qoymastan, al qatnasıwshılarga túsiniqlerdi jáne de nátiyjeli ózlestiriwge járdem beredi. Psixologiya boyınsha trener óz tınlawshılarınıń emotsionallıq jaǵdayın hám juwapların túsiniwi júdá áhmiyetli.

Tájiriyebeı psixolog-trenerler kóz-qaraslardı oqıp, dawısın, dene tilin yamasa psixologiyalıq qatnaslardı beyimlestirip, adamlardı qolaylı hám anıq esitiletuǵının seziwi múmkin.

Psixolog-trenerler ashıq, unamlı dene tilinen paydalanıwı, kóz benen túsiniw pikir júrgiziwi, pikirlerdi tastıyıqlaw ushin qol ımlarınan paydalanıwı hám qolaylı, qızıqlı bolıwı ushin insan sanasındaǵı boslıq boylap háreketleniwı kerek. Birge islesiw (topar strukturası yamasa kollaboraciyalıq jámaát) sharayatında studentler toparları ushin psixologiyalıq trenin' usılı tınlawshılardıń dene tiline yamasa energiya dárejesine názik túrde beyimlesiwdi óz ishine aladı, bul qatnasıqlar hám isenimdi bekkemlewge járdem beredi. Psixolog-trenerler kóbinese teoriyalıq túsiniqlerdi baylanıstırıw ushin gúrriń etiwden paydalanıwı múmkin. Jeke tájiriybeler yamasa ámeliy izertlewler menen ortaqlasıw temanı insaniylastırıwı hám onı real turmıshlıq jaǵdaylarǵa kóbirek qollanıwı múmkin boladı. Psixologiyalıq túsiniqler abstrakt bolıwı múmkin, sonıń ushin metafora yaki analogiyadan paydalanıw ideyaları ápiwayılastırıw hám anıqlastırıwǵa járdem beredi. Psixolog trener óz jantasıwın tınlawshılardıń mıtájlikleri, qızıǵıwshılıqları hám túsiniw dárejesine sáykeslendiriwı kerek. Mısalı, psixologiya baǵdarında oqıp atırǵan studentleri ushin seminar teoriyanı tereńirek úyreniwı múmkin, al korporativ trenin' bolsa ámeliy qollanıwǵa kóbirek itibar qaratıwı múmkin. Qıyın jaǵdaylardı sheshiw: qıyın sorawlardı, qıyın is-háreketlerdi yamasa emotsionallıq jaqtan júklengen jaǵdaylardı, ásirese, ruwxıy salamatlıq sıyaqlı názik tarawlarda sheshiw qábileti júdá áhmiyetli. Jaqsı psixologiya ustazı tınısh, empatikalıq hám sheshimge baǵdarlangan bolıp qaladı. Ózine isenim: Isenim nátiyjeli prezentaciyanı usınıwdıń gilti. Psixologlar óz tájiriybeleri hám nátiyjeli pikirlesiw qábiletine iseniwi kerek. Bul tamashagóyler arasında isenim hám isenimdi bekkemlewge járdem beredi.

Tiykargı pikirlerdi atap ótiw hám tınlawshılardı tartıw ushin ton, bálentlik hám dawıs bálentligindegi ózgerislerden paydalanıw áhmiyetli. Psixologiya boyınsha trenerler asıqpaw yamasa júdá áste sóylemew ushin tezlikti de eske alıwı kerek. Psixologiyanı kúshli túsiniw psixolog-trenerlerge wákillik penen sóylewge hám sorawlarǵa isenim menen juwap beriwge imkan beredi. Bul tájiriybe sorawlar menen shuǵıllanıw yamasa materiallardı tereńirek úyreniw ushin zárúr. Psixologiya boyınsha trener en sońǵı psixologiyalıq izertlewler hám usıllardan xabardar bolıwı, olar tiyisli, dálillerge tiykarlangan maǵlıwmatlardı usınıwın támiyinlewı kerek.

Tamashagóyler zárúrlıklarına juwap beriw: Soraw-juwap yamasa topar talqılawlarında aktiv tınlaw áhmiyetli. Psixoterapevt (psixoterapiya) arqalı tınlawshılardıń gáplerin diqqat penen tınlawı, kerek bolǵanda anıqlawshı sorawlardı beriwı hám túsiniwdi kórsetiw ushin oylap juwap beriwı kerek. Jaqsı psixolog-trener waqıttı nátiyjeli basqaradı hám kórgizbeniń hár bir bólimi ushin kóp waqıt bolıwın támiyinleydi. Bul temalar yaki shinigiwlar arasında qanday mashqalasız ótiwdi biliwdi óz ishine aladı. Psixoterapiya kóbinese názik temalardı óz ishine aladı.

Psixolog-trener qatnasıwshılar óz pikirleri yaki sezimlerin bólise alatuǵın qáwipsiz, qollap-quwatlawshı ortalıqtı jaratadı. Bul emocional mashqalalardı sheshiw hám oqıw ortalıǵın jáne de qolaylastırıw ushın járdem beriwı múmkin, biraq onı, ásirese, názik psixologiyalıq kontekstlerde birge islesiw (kollaborativ) kónlikpelerin kúsheytetuǵın psixoterapiyalıq trenin'lerdi ótkeriwde ádeplilik penen qollanıw kerek. Psixoterapevt hám psixolog trener óz tınlawshılarınıń pikir-usınısları ushın ashıqlı bolıwı kerek, bul olarǵa kórsetiw kónlikpelerin jaqsılawǵa járdem beredi.

Sunday-aq, olar ósiwdi xoshametlewshi tárizde qatnasıwshılarǵa konstruktiv pikir-usınıslardı usınıwda maman bolıwı kerek. Psixolog-trenerdiń sheshenlik sheberligi, studentler jámaáti menen birge islesiw (kolloborativ) qatnasıqları úlken áhmiyetke iye, sebebi psixologiyalıq tayarlıq adamlar menen islew, tek bilim emes, al psixologiyalıq táreplerdi de esapqa alıwdı talap etedi. Bul eki tárepti jaqsıraq túsiniw alayıq: Psixolog-trenerdiń sheshenlik sheberligi tómendegi kónlikpelerdi óz ishine aladı: Psixolog-trener temanı anıq, qısqa hám túsiniwli tárizde bayan etiwı kerek.

Psixologiyalıq túsiniwler quramalı bolıwı múmkin, sonıń ushın olardı ápiwayılastırıw hám adamlar túsinetuǵın tárizde túsindiriw áhmiyetli. Psixolog-trener de emocional kontekstti esapqa alıwı kerek. Temalar oqıwshılar yamasa tınlawshılar ushın qızıqlı hám áhmiyetli bolıwı ushın olar menen baylanısıw hám olardıń sezimlerine sáykes keletuǵın tárizde sóylew áhmiyetli.

Psixolog-trener óziniń dene tili, kóz tiyiwi, mimika, qol isharatları járdeminde lekciyanı jáne de jaqsı hám túsiniwli yetiwı kerek. Lekciyalardı qızıqlı etiw ushın psixolog-trener óz sózine unamlı hám kewilli energiya qosıwı kerek. Bul studentlerdiń dıqqatın jámlewge járdem beredi.

Psixolog-trenerdiń studentler toparı menen baylanısı da júdá áhmiyetli, sebebi bul qatnas studentler arasında bilim alıw hám óz ara járdem beriwge shaqıradı. Birge islesiw qatnası tómendegi táreplerdi óz ishine aladı: Pikir almasıw hám pikir-talas: Psixolog-trener oqıwshılar menen ashıq-aydın pikirlesiwge umtılwı kerek. Toparda pikir almasıw hám dodalaw, adamlardı óz pikirin bildiriwge iytermelew, hár bir oqıwshınıń pikirin tınlaw, oqıw procesin tereńlestiredi.

Psixolog-trener tek lekciya menen emes, al studentler menen islewge háreket etiwı kerek.

Kóbinese, topar jumıslarında qatnasıw, simulyaciya hám rol oynaw arqalı studentler arasında bekkem baylanıslar ornatıladı. Psixolog-trener oqıwshılar menen emocional baylanıs bolıwı ushın olardı tınlaw hám túsiniwge háreket yetiwı kerek. Bul óz gezeginde oqıwshılar arasında óz-ara húrmet hám isenimdi bekkemleydi. Oqıwshı óz pikirin erkin bildirse, oqıw procesi nátiyjelirek boladı. Hárbir student siyrek ushırasadı, sonıń ushın psixolog-trener studentler menen individual jantasıwdı tabıwǵa háreket etiwı kerek.

Hár bir insannıń mıtájlikleri hám bilimlendiriw usılları hár qıylı, sonıń ushın shınıǵıwlar individual mıtájliklerge sáykes keletuǵın tárizde ótkeriliwi kerek. Unamlı hám qollap-quwatlawshı ortalıqtı jaratıw kerek: Psixolog-trener toparda isenimli hám qáwipsiz ortalıqtı jaratıwǵa umtılıwı kerek. Bul studentlerdi qátelesiwden qorıqpastan jańa ideyalarǵı úyreniwge hám sınap kóriwge iytermeleydi. Motivaciya: birgeliktegi qatnasta psixolog-trener túrli motivaciyalıq strategiyalardan paydalanıp, oqıwshılardı belsendilikke shaqırıwı hám olardıń bilim alıwǵa qızıǵıwshılıǵın arttırıwı múmkin. Mısalı, topardaǵı jetiskenliklerdi belgilew, unamlı pikirlerdi bildiriw hám studentlerdi xoshametlew. Psixolog-trener topar aǵzaların teń huqıqlı dep biliwi hám olarǵa maqsetlerdi belgilew hám qararlar qabıl etiwde qatnasıw imkaniyatın beriwı kerek.

Qátelerden úyreniw imkaniyatların jaratıwdıń tiykarǵı pedagogikalıq hám psixologiyalıq principleri: Oqıwshılar qátelerinen sabaq alıwı ushın olarǵa qátelerdi tán alıw hám dúzetiw imkaniyatın beriw kerek. Bunday proceslerde psixolog-trener járdem beriwı kerek. Psixolog-trener óz oqıwshılarının mıtájlikleri hám qızıǵıwshılıqların tıńlawı, olardıń maqsetlerine erisiwde járdem beriwı kerek. Olardıń pikirlerin bahalı hám áhmiyetli dep esaplaw qatnasıwshılardı oqıw procesinde jedellestiredi.

Juwmaq

Psixolog-trenerdiń sheshenlik sheberligi hám bir topar studentlerge birgeliktegi (kolloborativ) qatnas jasawı olardıń tabıslı oqıwı ushın gilt esaplanadı. Psixolog-trener lekciyanı nátiyjeli hám túsinikli etiw, oqıw procesinde studentler menen aktiv hám konstruktiv múnásibette bolıw, unamlı hám qolaylı ortalıq jaratıw arqalı óz wazıypasın tabıslı orınlawı múmkin. Psixolog-trenerdiń sheshenlik sheberligi ózinde ekspert bilimleri, sezimiy intellekt hám túrli auditoriya menen nátiyjeli pikir alısw qábiletin ózinde jamlegen. Eń jaqsı trenerler tek bilimli emes, al óz tıńlawshılardıń tartıw, kúsheytiw hám ilhamlandırıw, unamlı hám tásirsheń oqıw tájiriyesin jaratıw ushın tájiriyebeı psixologiyalıq trenin'den paydalanadı. Psixolog trener óziniń pedagogikalıq sheberliginen hám psixologiyalıq potencialnan kelip shiqqan halda trenin' shólkemlestiriwi múmkin.

REFERENCES

1. Turemuratova, Aziza, Rita Kurbanova, and Barno Saidboyeva. "EDUCATIONAL TRADITIONS IN SHAPING THE WORLDVIEW OF YOUNG PEOPLE IN FOLK PEDAGOGY." *Modern Science and Research* 2.10 (2023): 318-322.

2. Jarilkapovich, Matjanov Aman. "Program Technology for Choosing an Effective Educational Methodology Based on Modern Pedagogical Research in The Educational System." *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS* 6.02 (2025): 30-33.
3. Jarilkapovich, Matjanov Aman. "USE OF PEDAGOGICAL METHODS BASED ON THE MODERN EDUCATIONAL PROGRAM TO INCREASE THE EFFECTIVENESS OF EDUCATION." *European International Journal of Pedagogics* 4.06 (2024): 26-33.
4. Turemuratova, Aziza. "TRADITIONS OF FORMING THE SPIRITUAL AND MORAL WORLDVIEW OF YOUNG PEOPLE IN PEDAGOGY." *Евразийский журнал академических исследований* 3.7 (2023): 225-229.
5. Kurbanova, R. J., and B. E. Saidboeva. "MAKTAB VA OILADA ESTETIK TARBIYANI SHAKLLANTIRISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING AKSIOLOGIK DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISH." *Inter education & global study* 9 (2024): 114-121.
6. Begibaevna, T. A. "USE OF EDUCATIONAL TRADITIONS OF FOLK PEDAGOGY IN FORMING YOUTH WORLD VIEW." *EPRA International Journal of Research and Development (IJRD)* 8.6 (2023): 266-268.
7. Turemuratova, A., and I. Ostonakulov. "USING PROVERBS AS A WAY OF FOLK PEDAGOGY TO IMPROVE THE KNOWLEDGE OF YOUTH." *International Journal of Intellectual Cultural Heritage* 2.6 (2022): 60-63.
8. Begibaevna, Turemuratova Aziza. "Students' Thinking Skills and Outlook through Pedagogical Principles in the Higher Education System Formation." *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769)* 1.8 (2023): 358-361.
9. Turemuratova, A. "EDUCATIONAL TRADITIONS IN THE FORMATION OF YOUNG PEOPLE'S WORLD VIEW IN FOLK PEDAGOGY." (2023).
10. Turemuratova, A. "USE OF EDUCATIONAL TRADITIONS OF FOLK PEDAGOGY IN FORMING YOUTH WORLD VIEW." *EPRA International Journal of Research and Development (IJRD).*—2023 (2023).
11. Begibaevna, Turemuratova Aziza. "EFFECTIVE EDUCATIONAL INDICATORS OF MULTI-VECTOR APPROACHES IN FORMING COLLABORATIVE SKILLS OF STUDENTS BASED ON PEDAGOGICAL METHODS OF INNOVATIVE EDUCATION." *International Journal of Pedagogics* 4.11 (2024): 153-157.
12. Begibaevna, Turemuratova Aziza, Kujamuratova Gulnaz Jumabayevna, and Iskendarova Shayra Sabirovna. "PEDAGOGICAL MECHANISMS OF DEVELOPING

- COLLABORATIVE SKILLS OF STUDENTS BASED ON A MULTI-VECTOR APPROACH." *International Journal of Pedagogics* 4.09 (2024): 55-62.
13. Turemuratova, A., and B. Temirbekov. "Mustahkam oilani shakllantirishda yoshlarda naql-maqollardan foydalanishning tarbiyaviy-psixologik ahamiyati." (2022).
14. Turemuratova, A., and J. Asamatdinova. "Talabalar qadiriyaqqa bag'darlang'anliqti rivajlantiruwda auditoriyadan tis shinig'iwlaridin'roli." (2021).
15. Begibaevna, Turemuratova Aziza. "APPLYING METHODS THAT IMPROVE STUDENTS'COLLABORATIVE SKILLS BASED ON MULTI-VECTOR PEDAGOGICAL APPROACHES." *European International Journal of Pedagogics* 4.11 (2024): 178-182.